

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi
Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	30.01.2019
Received / Makale Geliş	24.11.2018	Published / Yayınlanma	31.01.2019

ASAF HÂLET ÇELEBİ'NİN NİGÂR-I ÇÎN ŞİİRİNDE MESNEVİLERİN İZLERİ TRACES OF MASNAVI IN NİGÂR-I ÇÎN POEM OF ASAF HÂLET ÇELEBİ

Dr. Öğr. Üyesi Hilal NAYİR EKİNCİ

Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mersin/ TÜRKİYE
ORCID: 0000-0003-2218-2565

ÖZET

Asaf Hâlet Çelebi, 1940'lardan itibaren doğunun birçok kaynağından beslenen, doğu mistisizmi, Uzak Doğu kültürü, Budizm ve tasavvuf öğretilerine yer veren şiirleriyle Türk edebiyatının dikkat çeken isimlerindedir. Onun şiirinde divan şiirinin izlerini görmek mümkündür.

Konu çeşitliliği açısından zengin olan mesneviler, Türk edebiyatında önemli bir yer tutarlar. Divan edebiyatında bu nazım şekliyle yazılmış pek çok eser olduğu bilinmektedir ve birçok mesnevinin masal unsurları taşıdığı söylenebilir. Asaf Hâlet Çelebi'nin bazı şiirlerinin masalsi bir yapısı olmasından yola çıkılarak bu çalışmada Asaf Hâlet Çelebi'nin Om Mani Padme Hum kitabında yayımlanan "Nigâr-ı Çîn" şiirinde mesnevilerin izleri aranacaktır.

Anahtar kelimeler: Asaf Hâlet Çelebi, divan şiiri, mesnevi, nigâr.

ABSTRACT

Asaf Hâlet Çelebi is one of the prominent figures in Turkish literature with his poems fed from many sources of the east as of 1940s and which include the eastern mysticism, Far East culture, Buddhism and Islamic mysticism's teaching. In his poem it is possible to see the traces of Divan poetry.

The masnevis, which are rich in diversity of the subjects, have an important place in Turkish literature. In Divan literature, it is known that there are many works written in this type of verse and it can be said that many masnevis include fairytale elements. Considering that some poets of Asaf Hâlet Çelebi have a fairytale structure, in this study we will look for the traces of masnavi in Asaf Hâlet Çelebi's Nigâr-ı Çîn poem published in his book titled "Om Mani Padme Hum".

Keywords: Asaf Hâlet Çelebi, divan poetry, masnavi, nigâr.

1. GİRİŞ

Asaf Hâlet Çelebi, 27 Aralık 1907 yılında İstanbul'da doğmuş, İstanbul'un Cihangir, Beylerbeyi gibi Osmanlı İstanbul'undan izler taşıyan semtlerinde yaşamış, 15 Ekim 1958 yılında ölmüştür. Asaf Hâlet, Üsküdar Asliye Ceza Mahkemesi'nde zabıt kâatibi olarak çalıştığı yıllarda gazeller yazar. Bu gazeller divan şiiri geleneğine uygun tarzdadır. O, 1940'tan sonra yazdığı serbest nazım türündeki şiirleriyle dikkatleri üzerine çeker. Asaf Hâlet Çelebi, "yeniliği gariplikte görmez ve 'sanatta eskimeyen şey'e tâlip olur" ve bu tavrını bütün eserlerinde ortaya koyar (Miyasoğlu, 1994: 11).

Asaf Hâlet, kendi şiirinde mistisizmin büyük rol aldığını "Şiirlerimde Mistisizm Temayülü" başlıklı yazısında söyler ve birçok şiirinin "Nirvana'ya davet" ya da "Nirvana'ya nasıl erişebileceğinin hikâyesi" olduğunu ekler (Çelebi, 2004: 173). Muhsin Macit, Asaf Hâlet Çelebi'nin şiirlerinde "mistisizm, masalların büyüdü dünyası ve İstanbul"la metinlerarası ilişkiler bakımından gelenekle bağ kurduğunu söyler (Macit, 2005: 60). Şair, divan şiiri geleneğinden beslenir, divan şiirinin unsurlarını sıklıkla şiirinde kullanır. O, divan şiiri ve tasavvuf kültürü bakımından geniş bilgi sahibidir. Bu bilgileri Hristiyanlık, Budizm, Batı ve Uzakdoğu kültürleriyle birlikte başarılı bir şekilde kullanır (Aydemir, 2014: 237). Asaf Hâlet Çelebi tasavvufu şiirlerinde bir çeşit fon olarak kullanmıştır. Tasavvuf, onun şiirlerinde daha çok "kültürel bir olgu" olarak yer alır ve onun şiirini güçlendirmektedir (Ulutaş, 2008: 493).

“Benim Gözümle Şiir Davası” adlı yazı dizisinde kendi poetikasını anlatan Asaf Hâlet Çelebi, yazının Şiirde Ruh Ânı başlıklı bölümünde masalların şiirlerine etkisinden bahseder. O, çocukluğunun ruhunda iz bırakan masallarını “Biber, Fransa İçin Şiir ve Ayna” başlıklı şiirlerinde işlemiştir (Çelebi, 2004: 166). Şiirlerinde masal etkisi olduğunu belirten Asaf Hâlet Çelebi’nin şiirinde divan şiirinin etkilerinin de olduğu bilindiğinden masalla benzerlikler gösteren divan edebiyatındaki mesnevi nazım şekli üzerinde durmak gerekir. Mesnevi, divan şairlerinin sık tercih ettikleri nazım şekillerinden biridir. Mesnevide beyitlerin kendi içinde kafiyeli olması şairlere yazma kolaylığı sağlamıştır. Divan şairleri bu nazım şekliyle uzun, farklı konularda çeşitli eserler ortaya koymuşlardır. Beyit sayısının sınırlı olmaması şairlere konuyu istedikleri kadar genişletme imkanı vermiştir. Asaf Hâlet’in divan şiiri geleneğinden etkilenen bir şair olarak mesnevilerden şiirlerinde faydalanmış olabileceği düşünülebilir. Onun masalla ilgili şiir görüşleri bazı mesnevilerin masalsı yapısını akla getirmektedir. Mesnevilerde olayların akışı, olağanüstü hâller, acayip varlıklar gibi masal unsurları zaman zaman yer alır. Cem Dilçin, mesnevilerin bu özelliklerini şu cümlelerle anlatır: “Mesnevilerde konu ne olursa olsun, ilk dikkati çeken özellik olayın bir masal havası içinde anlatılmasıdır. Akıl ve mantık ölçülerini aşan birçok olay birbirini izler. Olayın geçtiği yer ve zaman belirsizdir” (Dilçin, 2013: 177). Dursun Ali Tökel, anlatı metni olan mesnevilerin “İslam sanatlarının estetiğine uyarak oluşturulan kendisi, kendisi için olmayan estetik formdaki edebî metinler” olduklarını ifade eder (Tökel, 2011: 169). Bu açılarından bakıldığında içerisinde masal unsurları barındıran mesnevinin aynı zamanda İslam estetiğine uygun olması beklenmektedir. Asaf Hâlet Çelebi’nin şiirlerinin de bu bağlamda mesnevilerle benzer özellikler gösterdiği söylenebilir.

2. İNCELEME

Asaf Hâlet Çelebi’nin şiirleri hakkındaki görüşleri ve mesnevi geleneğindeki bazı unsurlar temel alınarak Nigâr-ı Çîn şiiri şöyle değerlendirilecektir:

NİGÂR-I-ÇİN¹

çîn-ü-maçindeki nigâr

gezer bendeki diyârda

güler bende

nigâr

içim boştur

ve ayna kaplı

o aynalarda bin gamzesi var

kimisi sefine

kimisi deryâ

deryâ-yı-nâz

kimisi bulut

kimisi bağ

o diyar ki onda acayıpler olur

ve ordaki nigârı

kimse bilmez

Şiirde başlık dışında büyük harf kullanımı yoktur, noktalama işaretlerine yer verilmemiştir. Mustafa Apaydın, Çelebi’nin şiirindeki bu tutumunu şöyle açıklar: “Böylece şiir, elbette şairin diğer şiirleriyle birlikte, noktalama işaretlerinin anlamı sınırlayıcı, sesli olarak okumada vurguyu belirleyici özelliklerinden sıyrılarak okuyucunun kendince yeniden üretebileceği bir metin hâline gelir” (Apaydın,

¹ Asaf Hâlet Çelebi, *Bütün Şiirleri*, Hazırlayan: Selahattin Özpallabıyıklar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004. Şiir, bu basımdan alıntılanmıştır, yazım özellikleri aynen korunmuştur.

2001: 17). Çelebi'nin şiirlerindeki bu tutumu “gelenek”te de karşımıza çıkar. Divan edebiyatında eserlerde noktalama işaretine yer verilmez, nesirde secilerin yer yer virgül görevi gördüğü bilinmekle birlikte manzum eserler için herhangi bir noktalama işaretinden yararlanmak söz konusu olmamıştır. Şiirin ahengi ve vurgusu, vezin, kafiye, redif yoluyla belirlenir. Çelebi'nin şiiri bu noktada gelenekten ayrılır. Noktalama işaretlerine şiirinde yer vermediği gibi vezin, kafiye ve rediften de uzak durmuştur.

Şiir üç bentten oluşmuştur. İlk bentte dört, ikinci bentte sekiz, üçüncü ve son bentte ise üç dize yer almaktadır. Dizelerde basamaklı bir yapı göze çarpmaktadır. Dizelerde isim cümlelerinin çoğunlukta olduğu söylenebilir. Şiirde geniş zaman kullanılmıştır “gez-, gül-, ol-, bil-“ fiillerinin olduğu cümleler dışında isim cümlelerine yer verilmiştir.

Asaf Hâlet Çelebi, şiirin başlığıyla okuyucuyu masal havası içerisine sokmaktadır. “Nigâr-ı-çîn”, “çîn ü maçîn”, “nigâr” kelimeleri okuyucuya mesnevilerin masalsi havasını hatırlatır. Dizeler arasında sadece bir kelimededen oluşan tek bir dize vardır. “Nigâr” kelimesi dizede ‘yalnız’ bırakılmış, şiirin odak noktasını oluşturmuştur. Gelenekte “nigâr” kelimesine yüklenen anlamlar “resim, sûret, sanem, resim gibi güzel sevgilidir”, nigâr kelimesi divân şiirinde mecâz-ı mürsel yoluyla sevgili olarak ele alınır, “tasvir ve heykel gibi güzel” mânâsına gelir. Meşhur, Çinli bir ressam olan Mânî'nin resim mecmuasına da “Nigâr” denildiğinden divan şiirinde buna da telmih yapılmaktadır (Onay, 2013: 318; Pala, 2000: 316). Eskiden ressamın, tasvir yapanların çalıştıkları yerler, duvarında resim asılmış odalar ve puthaneler, “nigâr-hâne” olarak adlandırılmaktadır. Yine bu mekanlar için “nigâr-hâne-i çîn, nigârîstân-ı çîn, nigâr-hâne-i Keşmîr” terimleri de kullanılmaktadır (Büyükkarcı Yılmaz, 2014: 15). “Nigâr” kelimesi ile ilişkili olarak şiirde yer alan “Çin” ve “Maçîn” kelimelerini de bu noktada açıklamak, gelenekle ilişkisini vurgulamak yerinde olacaktır. Divan şiirinde resim sanatının merkezi olarak işlenen Çin, “büt, nigâr, nakş, sûret vs.” resimle ilgili kelimelerle sıklıkla anılır. Eskiden Çin ülkesinde Türklerin, Çiğil güzellerinin bulunuşu da bu ülkenin “güzel” ile ilişkilendirilmesini sağlamıştır. Bu ülkenin güzelleri “beyaz tenli, kara gözlü, kara kaşlı” olarak bilinir. Yine “Maçîn” kelimesi de Çin ile birlikte kullanılan yer adıdır (Onay, 2013: 121; Pala, 2000: 96). Divan şiirinde en çok adı geçen ülkelerden olan Çin, güzellerinin yanında, mani dinini ortaya çıkardığı söylenen Mânî ve minyatürlerle dolu kitabı “Nigârîstân ya da Erjeng” kelimeleriyle bir araya getirilir. Bunlar dışında Çin, Hitâ ile birlikte miskin kaynağıdır, “saltanat ve güç sahibi” olan Çin hakanları divan şiirinde yer alır. “Fağfûr” Çin hakani olarak anıldığı gibi Çin porseleni olarak da divan şiirinde geçmektedir (Yeniterzi, 2010 :309).

Divan şiirinde “resim gibi güzel sevgili”yi ifade etmek için kullanılan “nigâr” mesnevilerde de karşımıza çıkmaktadır. Bazı mesnevilerde “nigâr” yalnızca “güzel” için bir benzetme unsuru değildir, aynı zamanda mesnevi kahramanlarının birbirine âşık olması için şairlerin başvurduğu “tasvîr” yoludur. Bu yol aslında “resimde görüp âşık olma” motifidir. Resimler, genellikle bir sarayda duvara çizilmiştir, mesnevi kahramanı bu resmi görür ya da mesnevi kahramanlarından biri karşı tarafı kendisine âşık edebilmek için ünlü bir ressama resmini yaptırır ve karşı tarafın bu resmi görmesini sağlar. Sûrete (resim, nakş, vb.) bakarak âşık olma motifinin yer aldığı mesnevilere Vâmık u Azrâ, Cemşîd ü Hurşîd, Heft-peyker mesnevileri örnek verilebilir (Ünver, 1986: 456).

Cemşîd ü Hurşîd mesnevisinde Cemşîd rüyasında bir kıza âşık olur ve ressam Mihrâb'a açılır. Mihrâb, bunun üzerine ona bir resim gösterir, resimdeki kız rüyasında âşık olduğu kızdır (Cem Sultan, 2000: 31). Heft-Peyker adlı mesnevide Behram, sarayında bir odada yedi güzelin resmini görür ve onlara ulaşmak için çabalar onlara saray yaptırıp onlardan hikayeler dinler (Sürelli, 2012: 145). Hümâ vü Hümâyûn adlı mesnevide Hümâ bağda bulunan bir köşkte resimler arasında Çin fağfurunun kızının resmini görür ve Hümâyûn'a âşık olur (Kartal, 2013: 550). Mihr ü Mâh'da Müşteri, bilge bir kişidir, Mihr'e Mağrib hükümdarının kızı Mâh'tan söz eder ve kızın mum üzerine çıkarılmış resmini Mihr'e sunmasıyla Mihr, Mâh'a âşık olur (Pala, 2000: 279). Şem ü Pervâne mesnevisinde Şâh Jâle, Pervâne için Cennet-âbâd isminde bir saray yaptırır, bir nakkaş bu sarayı süsler ve Çin sarayında gördüğü Şem'e Banu adlı Çin fâğfurunun kızının resmini sarayın duvarına nakşeder (Armutlu, 1998: 376). Vâmık u Azrâ'da Vâmık'ın babası Çin hakani Taymus, ressam olan Beşir'in yaptığı resimlerdeki Turan şahının kızına âşık olur ve onunla evlenir, bu evlilikten Vâmık adında bir oğulları olur. Vâmık'ın güzelliğinin ününü işiten Azrâ ona âşık olur ve Vâmık'ın da kendisine âşık olması için ünlü bir ressama ipekler üzerine resmini çizdirir. Vâmık bir ipek parçası üzerinde Azrâ'nın resmini görünce ona âşık olur (Lâmi'î, 1998: 20). Görüldüğü üzere “sûret” özellikle aşk konulu mesnevilerde kahramanların birbirlerine âşık olması için bir motiftir. Resimleri yapılan bütün kahramanlar güzellikleriyle ün

salmişlardır. Bu yüzden her kahraman “resim gibi güzel”dir, “nigâr”dır. Birbirlerinden uzaktaki mesnevi kahramanları resimleri görerek birbirlerine âşık olur ve kavuşabilmek için çeşitli zorluklara göğüs gererler. Kahramanlar resimlere genellikle bir köşk veya bir saray içinde rastlarlar. Kahramanın resmi gördüğü köşk ya da saray bir bahçe içindedir. Asâf Hâlet Çelebi’nin de şiirinde bahçe anlamına gelen “bağ” kelimesine yer vermeyi tercih ettiğini görürüz.

Çift kahramanlı aşk mesnevilerinde zaman zaman başvurulan resim görerek âşık olma motifini kullanan Asaf Hâlet Çelebi, beşerî aşktan ilahî aşka geçen mesnevileri de bu şiirde hatırlatır. Tasavvufî mesnevileri şu şekilde sınıflandırmak mümkündür: “Mevlânâ’nın Mesnevisi’nin çeviri ve şerhleri, tasavvuf ve prensiplerini anlatıp öğretme amacı güden mesneviler, İran edebiyatındaki tasavvufî mesnevilerin çevirileri ve benzerleri, din uluları ve evliya menkabeleri, Yunus Emre, Kaygusuz Abdal ve Rûşenî gibi şairlerin eserleri, temsili yoldan tasavvufu anlatan eserler”(Kartal, 2013: 150). Temsili yoldan tasavvufu anlatan bazı eserlerin kurgusunda kahraman önce bir güzele âşık olur fakat hikâye ilerledikçe sonunda kahraman aşkının ilahî olduğunu anlar, beşerî aşkın geçiciliğinin farkına varır. Asaf Hâlet Çelebi’nin “He” şiirinde Allah’ı simgeleyen he harfinden yola çıkarak beşerî aşktan ilahî aşka geçişi anlattığını görürüz (Ulutaş, 2008: 477). O, bu geçişi anlatırken mesnevilere de konu olmuş Ferhâd ile Şîrîn’in hikâyesini temel almıştır. Bu bağlamda “Nigâr-ı Çîn şiirinde şairin beşerî aşktan ilahî aşka geçişi simgeleyen kelimesi “ayna”dır. Mesnevi güzelleri sıra sıra onun dizelerinde yer alarak şaşılacak bir yer olan aynayla kaplı Asaf Hâlet Çelebi’nin içerisinde gezinirler. Asaf Hâlet Çelebi’nin başka şiirlerinde de ayna kendine yer edinmiştir. Asaf Hâlet’in şiir kitabında “Ayna” adlı iki farklı şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerde de “aynanın ötesindeki nigâr-ı çîn” ile aynalaşma arzusu vardır (Coşkun, 2013: 104).

Ayna tasavvufta” insan-ı kâmilin kalbi”dir. Allah, diğer varlıklardan daha çok insanda tecellî eder ve bütün kainat aslında ayna derecesindedir. Tasavvufta her şey zıttıyla mevcuttur. Vücut-ı Mutlak’ın zıttı adem-i mutlak da bir aynadır. Adem-i mutlak, aynada görülen bir hayal gibidir ve aynaya akseden eşya aslında sadece bir gölgedir. Allah tecellî etmemegi murat ederse her şey ortadan kalkar. Allah, insanı bir ayna olarak yaratmıştır ve onda zâtının güzelliğini seyretmektedir (Pala, 2000: 49; Uludağ, 2005: 56). Ayna ve nigâr suret gösterme bakımından birleşirler. Ayna insana kendi sûretini gösterirken, nigâr tasvir edilmiş bir sûreti gösterir ancak tasavvufî anlamda bu sûret zaman zaman gerçek aşka ulaşılmasını sağlayan bir tür “yol gösterici”dir denilebilir. Nigâr-ı Çîn şiirinde de “içinin boş ve ayna kaplı” olduğunu söyleyen Asaf Hâlet Çelebi aslında kendi sûretinin yalnızca bir yansıma olduğunu söylemiş olur. Bu bilgilere dayanarak Asaf Hâlet’in geleneksel tasavvuf anlayışına gönderme yaptığı öne sürülebilir. Şiirde Asaf Hâlet, insanı ayna olarak değerlendirmekten ve çeşitli güzelliklerin yansımadan ibaret olduğunu belirtmekten çekinmez. Bütün güzelliklerin tek bir “nigâr”da toplandığını belirttiği son dize de bu düşüncüyü vurgular niteliktedir. Tüm bunlarla birlikte geniş zaman kullanımı şiirde sonsuzluk hissini uyandırmaktadır. Bu şiir Asaf Hâlet’in geleneksel şiir birikimiyle ortaya koyduğu kendi deyimiyle “mistisizm temayülü”nün uzantısıdır denilebilir.

Asaf Hâlet’in dizelerine baştan sona bakıldığında, şiir nigârla başlar, mesnevilerde de olayların ilerlemesine sebep olan kilit noktalardan biri -kahramanın resim görme yoluyla âşık olması motifi-hatırlatılır. Devamında kahramanın başından geçen olaylar, masallarda olduğu gibi türlü acayıplıklara meydan verir niteliktedir. Asaf Hâlet Çelebi, son bentte bu acayıplıkları dile getirir. Mesnevi kahramanın başından geçenler çoğunlukla mantık dışı oluşu “acayıp” kelimesiyle açıklanabilir.

3. SONUÇ

Bu çalışmada sonuç olarak Asaf Hâlet Çelebi’nin mesnevilerde sıkça geçen Çîn şehrine, resim gibi güzel olan sevgili nigâra, tasavvufî metinlerde yer alan ayna metaforuna yer verdiği gibi aslında şiirde kurgu bakımından mesnevilerde de gönderme olduğu söylenebilir. Asaf Hâlet Çelebi mesnevilerde geçen mekân adı ya da resim gibi güzel sevgili için kullanılan nigâr kelimesini tercih ederek divan şiiri geleneğini hatırlatır. Şiir kurgu bakımından değerlendirildiğinde Asaf Hâlet’in bedenine hapsolmuş mesnevi kahramanı ya da kahramanlarının varlığından söz edilebilir. Çelebi’nin kendisi de şiirinde bir mesnevi kahramanıymış izlenimi vermektedir. Resim gibi güzel sevgiliye âşık olmak “nigâr” kelimesiyle açıklanabilirken, ilahî bir aşkın ve tecellî inancının izlerini de şiirde “ayna” kelimesiyle bulmak mümkündür.

KAYNAKÇA

- Apaydın, M. (2001), Asaf Hâlet Çelebi'nin Nûrusiyâh Şiirine Bir Bakış, *İlmî Araştırmalar*, 12, 17-29.
- Armutlu, S., (1998) Zâtî'nin Şem ü Pervâne'si (İnceleme-Metin) Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Aydemir, M. (2014), Asaf Hâlet Çelebi'nin Şiirinde Geleneğin İzleri, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3 (1), 218-239.
- Büyükkarcı Yılmaz, F. (2014), Divan Edebiyatında Nakş ve Nakkaş 1: İlk Yüzyıllar, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 12, 13-28.
- Cem Sultan (2000), *Cemşid ü Hurşid* (haz. Adnan İnce), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Coşkun, B. (2013), Asaf Hâlet Çelebi'nin Şiirlerinde Metinlerarasılık Bağlamında Türk İslam Tarihi ve Kültürüne Göndermeler, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (18), 95-122.
- Çelebi, A. H. (2004), *Bütün Şiirleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çelebi, A. H. (2004), *Bütün Yazıları* (haz. Hakan Sazyek), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dilçin, C. (2013), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kartal, A. (2013), *Doğu'nun Uzun Hikâyesi-Türk Edebiyatında Mesnevi*, İstanbul: Doğu Yayınevi.
- Lâmi'î (1998) *Vâmık u Azrâ* (haz. Gönül Ayan), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Macit, M. (2005), *Gelenekten Geleceğe-Modern Türk Şiirinde Geleneğin İzleri*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Miyasoğlu, M. (1994), *Asaf Hâlet Çelebi*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Onay, A. T. (2013), *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü* (haz. Cemal Kurnaz) Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Pala, İ. (2000), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Süreli, B. (2012), Türk Edebiyatında Heft-Peyker Mesnevileri ve Hâyâtî'nin Heft-Peyker'i, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Tökel, D. A. (2011), Kurmacadan Anlatıya: Kendisi İçin Olmayan Bir Metin Olarak Mesnevi, (haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım) *Mesnevi: Hikâyenin Şiiri*, 167-195 İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Uludağ, S. (2005), *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Ulutaş, N. (2008), Asaf Hâlet Çelebi'nin Şiirlerinde Tasavvufî Tema, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (15), 473-495.
- Ünver, İ. (1986), Mesnevi, *Türk Dili*, Türk Şiiri Özel Sayısı (Divan Şiiri), 430-563.
- Yeniterzi, E. (2010), Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(15), 301-334.